

MEDENİYET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF CIVILIZATION STUDIES

Editörler / Editors

Prof. Dr. Hamza ATEŞ (Baş Editör)
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
hamza.ates@medeniyet.edu.tr

Arş. Gör. Gökçe GÖK
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
gokce.gok@medeniyet.edu.tr

Dizgi ve Mizanpaj / Layout Editor

Arş. Gör. Gökçe GÖK
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
gokce.gok@medeniyet.edu.tr

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Managing Editor
Dr. Öğr. Üyesi Murat TUMAY
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
murat.tumay@medeniyet.edu.tr

Sekreterya

Secretariat
Arş. Gör. Gökçe GÖK
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
journalmdn@medeniyet.edu.tr

İletişim / Correspondence

Telefon/Phone: +90 216 280 34 81
Faks/Fax: +90 216 280 34 95
Adres/Address: Medeniyet Araştırmaları
Uygulama ve Araştırma Merkezi
Mahir İz Caddesi No:17/1 Altunizade,
Üsküdar/İstanbul.
journalmdn@medeniyet.edu.tr
http://dergipark.gov.tr/mad

MEDENİYET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF CIVILIZATION STUDIES

Sahibi / Owner

İstanbul Medeniyet Üniversitesi adına
on behalf of the Istanbul Medeniyet University
Prof. Dr. Gülfettin ÇELİK, Rektör / Rector

Cilt / Volume : 4

Sayı / Issue : 2

Yıl / Year : Aralık/December 2019

ISSN : 2148 - 1652

e-ISSN : 2636 - 8374

Copyright © Aralık / December 2019

Medeniyet Araştırmaları Dergisi (MAD)

Journal of Civilization Studies

• İstanbul Medeniyet Üniversitesi'ne bağlı Medeniyet Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSMAM) bünyesinde çıkarılmaktadır. Yılda 2 kez yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Türkçe ve İngilizce dillerinde kamu yönetimi, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, iktisat, işletme, ekonometri, finans, maliye, sosyoloji ve felsefe alanlarında çalışmalara yer veren elektronik bir dergidir. Dergi özgün araştırma makalesi, derleme makale, kitap incelemesi ve yorumlar yayımlar. Yayımlanmak üzere kabul edilen yazıların her türlü yayın/telif haklarının dergiye ait olduğu yazar tarafından kabul edilir. Dergide yayımlanan makalelerin dil, etik, yasal ve bilimsel sorumluluğu yazara aittir. Makaleler kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Tüm hakları saklıdır.

• *Journal of Civilization Studies is published on behalf of the Center for Civilization Studies (ISMAM) of Istanbul Medeniyet University. The journal is an international peer-reviewed journal published semiannually. Areas covered include public administration, political science, international relations, economics, business, econometrics, finance, sociology and philosophy. The journal publishes original research articles, review articles, book reviews and commentaries in Turkish and English languages. The copyright of the manuscripts published in the journal belongs to the journal. The author agrees to transfer all copyrights of the manuscript which has been approved to be published in the journal. The author accepts full responsibility for the article. The views in the manuscripts published in the journal are personal views of the authors, and do not represent the official views of the journal. All rights reserved.*

İndeksler / Indexing

- SOBIAD
- BASE (Bielefeld Academic Search Engine)
- Google Scholar
- idealonline
- DRJI (Directory of Research Journals Indexing)
- ResearchBib
- Eurasian Scientific Journal Index
- CiteFactor



İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
MEDENİYET ARAŞTIRMALARI UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

MEDENİYET
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

*ISTANBUL MEDENİYET UNIVERSITY
CENTER FOR CIVILIZATION STUDIES
JOURNAL OF CIVILIZATION STUDIES*

Cilt / Volume: 4

Sayı / Issue: 2

Yıl / Year: 2019

Cilt / Volume: 4

Sayı / Issue: 2

Yıl / Year: 2019

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Makaleler / Articles

Kamu Yönetimine Postmodern Müdahaleler

Postmodern Interferences to Public Administration

Barış AYDIN 77-99

Psikoloji Bölümü Öğrencileri ile Tarih ve Edebiyat Bölümü Öğrencileri Arasında Ruhsal Bozukluklara İlişkin Tutum ve İnançların Karşılaştırılması

Comparison of Attitudes and Beliefs About Mental Disorders Between Psychology Department Students and History and Literature Department Students

Elmas Merve MALAS, İsmet KIRPINAR 101-114

Bir Medeniyet Tasavvuru Olarak Kurucu Hint Metinleri

Constituent Indian Texts as a Civilization Concept

Turgay OVALI 115-134

Osmanlı Taşra Örgütlenmesi ve Bu Örgütlerin Ortaklıkçı Demokrasi Sistem ile Benzerlikleri

Ottoman Local Assemblies and Consociational Democracy

Seda KAYA 135-145

Osmanlı “Bilim Özürlü” Müydü?

Was the Ottoman Science Defective?

Mihriban ŞENSES 147-159

Yayın Politikası ve Yazım Kuralları

Yayın Politikası

Editorial Principles 160

Yazım Kuralları

Spelling Order 161

MEDENİYET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
DANIŞMA KURULU
JOURNAL OF CIVILIZATION STUDIES
ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Abdelwahab El
AFFENDI
(University of Westminster)
Prof. Dr. Ahmet İNAM
(Orta Doğu Teknik
Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet KALA
(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet KAVAS
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet NOHUTÇU
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali FARAZMAND
(Florida Atlantic University)
Prof. Dr. Anthony PAGDEN
(UCLA)
Yrd. Doç. Dr. Ayesha HANIF
(University of Punjab)
Prof. Dr. Ayşegül MENGİ
(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Bedri GENCER
(Yıldız Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Birol AKGÜN
(Türkiye Maarif Vakfı Başkanı)
Prof. Dr. Brett BOWDEN
(University of Western Sydney)
Prof. Dr. Burhan KÖROĞLU
(Bahçeşehir Üniversitesi)
Prof. Dr. Burhanettin DURAN
(SETA Genel Koordinatörü)
Prof. Dr. Bünyamin
ÖZGÜLTEKİN
(Altınbaş Üniversitesi)
Prof. Dr. Carter V. FINDLEY
(Ohio State University)
Prof. Dr. Prof. Dr. Cemal
KAFADAR
(Harvard University)
Prof. Dr. Cemil AYDIN
(George Mason University)
Prof. Dr. Cemal KAFADAR
(Harvard University)
Prof. Dr. Cemil AYDIN
(George Mason University)

Prof. Dr. Emilio Gonzales FERRIN
(The University of Seville)
Prof. Dr. Engin AKARLI
(İstanbul Şehir Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih ANDI
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
Prof. Dr. Fazıl Önder SÖNMEZ
(Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. Gülfettin ÇELİK
(YÖK Denetim Kurulu Başkanı)
Prof. Dr. Gülrü NECİPOĞLU
(Harvard University)
Yrd. Doç. Dr. Hafez Md. Masudur RAHMA
(Dhaka University)
Prof. Dr. Hakan POYRAZ
(Mimar Sinan Üniversitesi)
Prof. Dr. Hamza ATEŞ
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan YAZICI
(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Hayrünnisa ALAN
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. İhsan FAZLIOĞLU
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. İsenbike TOGAN
(Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. İshak ARSLAN
(İstanbul Şehir Üniversitesi)
Prof. Dr. İsmail KARA
(İstanbul Şehir Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Jafar MORVARID
(Ferdowsi University Of Mashhad)
Prof. Dr. Kenan AYDIN
(Yıldız Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Akif AYDIN
(Medipol Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Ali DOĞAN
(İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR
(Yeditepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet BULUT
(Sebahattin Zaim Üniversitesi)
Dr. Mehmet GENÇ
(İstanbul Şehir Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet İPŞİRLİ
(İstanbul Şehir Üniversitesi)
Prof. Dr. Miroljub JEVTIC
(University of Belgrade)
Prof. Dr. Mustafa ÇİÇEKLER
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa SAMASTI
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Nataliya VELİKAYA
(Russian State University for The
Humanities)
Prof. Dr. Nazif SHAHRANI
(Indiana University)
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ
(Yıldız Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Osman BAKAR
(Unb University Of Brunei)
Prof. Dr. Osman Faruk AKYOL
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer TORLAK
(Rekabet Kurumu Başkanı)
Prof. Dr. Sadettin ÖKTEN
(İstanbul Şehir Üniversitesi)
Prof. Dr. Salih KUŞLUVAN
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Dr. Süha Taji AL-FARUKI
(University of Exeter)
Prof. Dr. Taha ABDURRAHMAN
(Muhammad V University)
Prof. Dr. Ümit MERİÇ
Prof. Dr. Weiming TU
(Harvard University)
Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL
(Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Prof. Dr. Yılmaz ÖZAKPINAR
(İstanbul Arel Üniversitesi)
Prof. Dr. Yusuf BALCI
(İstanbul Üniversitesi)

Derleme Makale
Review Article

KAMU YÖNETİMİNE POSTMODERN MÜDAHALELER

Barış AYDIN*

Öz: Günümüze kadarki en mühim eleştiriyi postmodernizm esinli teorik-pratik idare yaklaşımlarından alan kamu yönetimi disiplini, modern dönemin ürünü olarak bu süreçten fazlasıyla etkilenmiştir. Bu eleştiriler çoğunlukla disiplini var eden teorik öncüllerden pratiklerine varıncaya kadar temellerini tehdit edecek boyuta varmıştır. Keşif kolu mahiyetindeki Minnowbrook Konferansı, PAT-Net Sempozyumu ve Blacksbury Manifestosu metinleri ile Fox & Miller, David Farmer gibi öncü isimler, kamu yönetiminin modern parametrelerinin çağın çokkimlikli toplumlarına yanıt veremediğini dile getirmişlerdir. Bu metin ve isimler, mezkûr çoğulculuğun sevk ve idaresi için söylem kuramları ve dilin sosyal hayatı kurmadaki katkısına dikkat çekmişlerdir. Böylelikle modernizmin objektif, deterministik ve hiyerarşik kamu sahası anlayışı gözden düşmüş ve verimlilik, araçsal rasyonalite ve ölçülebilirlik gibi diğer modern konvansiyonlar da eleştirel bir yeniden değerlendirmeden geçirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Söylem Kuramları, Dilsel Dönüş, Postmodernizm, Modernite Krizi, Kamu Yönetimi.

POSTMODERN INTERFERENCES TO PUBLIC ADMINISTRATION

Abstract: The discipline of public administration, which has taken the most important criticism of the past to the present from the theoretical and practical management approaches inspired by postmodernism, has been greatly influenced by this process as the product of the modern era. These criticisms have often come to the point of threatening the foundations of the discipline from the existing theoretical premises to their practice. Vanguard qualified Minnowbrook Conference, The PAT-Net Symposium and the Blacksbury Manifesto, as well as pioneer names such as Fox & Miller and David Farmer, have stated that the modern parameters of public administration have not been able to respond to the multi-identity societies of the age. These texts and names pointed to the discourse theories and the contribution of the language in establishing social life for the referral and management of pluralism. Thus, the objective, deterministic and hierarchical public sphere understanding of modernism has been discredited and other modern conventions such as productivity, instrumental rationality and measurability have been critically reevaluated.

Keywords: Discourse Theories, Linguistic Turn, Postmodernism, Crisis of Modernity, Public Administration.

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi. e-mail: barisaydin@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2629-5228

“Dünyalardan sadece birinde yaşıyoruz; bizimkinde.”
B. Groethuysen’den aktaran (Moles, 2012: 17)

I. Giriş

Kamu yönetimine yönelik bugüne kadarki en dikkate değer teorik-pratik eleştiri, postmodernizm ve onun türevleri olan muhtelif idare yaklaşımları tarafından icra edilmiştir. Sosyal bilimlerin çoğuna benzer biçimde 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına tekabül eden tarihsel kesitte moderniteden neşet eden yaklaşımların bir evladı olarak doğan kamu yönetimi, teorik varsayımlarından, bilgi sahasının baz aldığı müştereklerine varıncaya kadar ilk defa bu çapta bir karşı koyuşun muhatabı olmuştur. Bundan sebep tarihin alabildiğine hızlı aktığı şu ahir zamanlarda disiplinin kendini mümkün kılan koşulları yeniden tanımlaması ve cari kimlik krizine bir çözüm üretmesi gerekliliği doğmuştur. Sadece disiplinin değil hayata dair modern kavrayış ve tavır alışların da benzer bir taarruz altında olduğu dikkate alındığında bu gereklilik daha da sarahat kazanacaktır. Ortada öyle bir manzara vardır ki; sanki üzerinde oturulan halı alttan kayıp gitmiş ya da o halı üzerinde durduğu zeminden artık aşağıyı görmenin hayli zorlaştığı çapta uçuşa geçmiş ve bu halin müteessirleri yeni durumun ontolojisini tesis etmek ve ortaya çıkan yeni dil ve grameri söz dağarcıklarına katmak maksadıyla çaresizce debelenip durmaktadır. Her ne kadar bu iki mefhum arasında şunun bitişi, onun başlangıcı şeklinde net bir tarihlendirmeye gidilemeye de cari durumda bir nebülözün varlığından ve bunun yarattığı sarsıcı etkilerden bahsetmek ziyadesiyle mümkündür.

Tüm şerh ve hiddetli eleştirilere karşın modernliğin postmodern tenkidi, hali hazırdaki sosyal hayat ve mana dünyasını değerlendirmede ciddi anlamda işe yarar bir teorik bagaj ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan, mezkûr postmodern mühimmatı modernizmin az daha allı pullu deyişlerle estetize hale getirilmiş, incelikli olsa da ziyadesiyle ağzı kalabalık -ki postmodernist eleştirinin bu gibi biçimleri de yok değildir- münevver hezeyanlarından müteşekkil addedip kâfi ilgiden yoksun bırakmak, taammüden görmezden gelmenin de ötesinde mevcut kriz haline derinlikli bir cevap üretme imkanına katkı yapacak teorik malzemeye de yüz çevirmek demek olacaktır. Çığırından çıkmış şu zamanlarda hayli çoğalan bilgi ve anlam bağlamlarının gerekli sarahatte bir çözümlemesini ortaya koymak amacına matuf olarak şimdi lazım gelen şey, tam da böylesi ya da bunların hepsini kapsayan teorik takım çantasından mümkün olduğunca istifade etmek hatta bunları kendi bünyesine katma gayretinde olmaktır. Bu çalışma da postmodernizm ve modernizm arasında çoğunlukla karşıtlık ama yer yer de belli bir devamlılık ve usta-çırak ilişkisi misali bir sürdürücülük rabıtası olduğu şeklindeki analizlere pek takılmadan onların aktüel duruma etkilerine ve kamu yönetimi disiplininde yarattığı aksisedalara odaklanmak gayretindedir. Yine bu literatür taraması, ilkin modernizmin muhtevasına ve kamu yönetimi nezdinde cisimleşmelerine, sonra postmodernizmin ihtivasına ve kamu yönetimi nazarında ifade ettiklerine değinmek, mevzunun hülasası için de postmodernizme yönelik eleştiri ve şerhlere tüketici olmaktan çok seçmeci bir bakış atmak maksadındadır.

II. Modernizm ve Kamu Yönetimindeki Yansımaları

A. Modernizm Nedir?

Eskilerde Latince *modernus* sözcüğüyle dönemin Hristiyan Roma'sını pagan geçmişinden ayırmak maksadıyla Hristiyanlığa özgülenerak kullanılan modern mefhumu (Habermas, 1994: 31), zaman içerisinde türlü anlam değışim ve kaymalarına uğrayarak günümüzde yeni, asri, çağdaş ya da güncel olana tekabül eden her şeyi kapsayan şemsiye mefhum mahiyetine bürünmüştür. Yeni olanın eskiye göre muteber olduğu, yani “yeni denen şeyin nasıl olup da kimi insan topluluklarında (burada anlamamız gereken Batı toplumu) başat değer haline geldiği” sorusuna odaklanmak (Yılmaz, 2010: 10) modernliğin bugüne kadar giderek artan bir hızda tüm toplumsal yaşam ve anlam dünyasını kolonize etmesinin de ipuçlarını verecektir. Dolayısıyla kendinden önceki Orta Çağın dünya ve evren tasavvuruna esaslı bir karşı koyuşun ürünü olan bu mefhum, 15. yüzyıldan 19. yüzyıla varıncaya kadar bilhassa Batıda belli bir dünya görüşü ve evren telakkisini ifade eden modernizmi vücuda getirmiştir (Yıldırım, 2010: 705). Bir başka deyişle modernizm, Orta Çağın dünya ve evrene ilişkin insan bilgisini pek de önemsemeyen, Tanrı kelamını toplumsal yaşamın temeli addeden ve ilahi kudret ile otoritenin dünyadaki mütecessis hali olarak kiliseyi, kralı ya da feodal lordları siyasal alanın ve dahi bütün toplumsal yaşamın asli sahibi ve temel kurucu ögesi belleyen yaklaşımına karşı insani bilginin sosyal hayatı kavrama ve anlamlandırmada temel ölçüt olduğu, sözleşme teorilerinde müşahade edilebilecek şekliyle iktidar ve otoritenin menşeinin soyut da olsa halka telif edildiği dünyevi bir epistemolojik gramer yaratmıştır.

Evreni adeta bir saat düzeni ve dakikliğinde işleyen “dev bir kozmik otomat” olarak ifade eden Newton mekaniği ve Laplace'ın evrensel mekaniği, evreni ve dünyayı tanrının denetiminde, onun izin verdiğince insanî anlamaya açık, sonlu ve her zerresinde tanrısal özün tecessüm ettiği ve insanın ancak tanrısal hikmetin bu mütecessim hali olan “Dünya Kitabı”nı yine tanrısal sözün hükmüyle eda edebildiği bir durumdan çıkarmış (Jeanniere, 1994: 17) ve insanın dünyayı anlama ve anlamlandırma yolculuğunda onu muazzam bir özgüven halesiyle donatmıştır. Bu donanımı mümkün kılan tarihsel koşullar, Abel Jeanniere'in tasnifiyle, Newton ve Laplace'da ifade bulan *Bilimsel Devrim*, demokrasinin devletin tek muteber, rasyonel biçimi olarak beliriş ve iktidarın kaynağının yere inip halka özgülmesi anlamına gelen *Siyasal Devrim*, dünyaya ilişkin seküler kavrayışın zamanla kökleştiği bir düşünce devinimi, Aydınlanma ile pozitivizmde mantıksal şahıkasına ulaşan düşüncenin laikleşmesi ve hayatın tüm veçhelerindeki kıstasların akılcılaştırılmasında tezahür eden *Kültürel Devrim* ve son olarak teknik ile endüstriyel gelişmenin insanla doğa arasındaki aracı konumundan giderek özerk bir yapıya bürünmesi ve böylelikle emeğin tüm bu süreçlerden soyutlanmasıyla karakterize olan *Endüstriyel Devrim* olarak dört başlık halinde düşünülmüştür (Jeanniere, 1994: 17-21).

Bir başka açıdan modernizm yine benzer bir tarihsel dönemleştirmeye 16. yüzyıldan 18. yüzyıla değin kişilerin modern hayat örüntüleriyle yeni yeni temas ettiği ve onları anlamlandırmaya çalıştığı bir *alışma evresi*, Fransız Devrimi ve artçılarıyla baş gösterip tüm 19. yüzyılı kat eden toplumsal hareketlilikler sonucu sınırları alabildiğine genişleyen kitlesel bir kamunun zuhur ettiği *devrimci evre* ve 20. yüzyılda doruk noktasına varan ve 1970'lere

kadar hükmünü sürdüren modernleşme sürecinin artık dünyanın tamamını kendine tabi kılıp hayatın bir çok farklı mecrasında ciddi başarılar kaydettiği *son evre* şeklinde de ifade edilebilmektedir (Berman, 1992: 44). Yine Berman'ın dillendirdiği gibi modernliğin her ne kadar şimdiye değin kitleler nezdinde kadime ve geleneksele dair radikal bir tehditmişçesine algılansa da yaklaşık beş yüz yıllık nev-i şahsına münhasır bir birikim ve gelenek oluşturduğunu söylemek mümkündür (Berman, 2013: 28).

Bu tarihsel tasniflerin yanı sıra ortaya koyduğu evren tahayyülü ve bilmek yaklaşımıyla modernizmin dünyaya dair bilmelerinin insanın akli melekelerinin ve tasnif yetisinin uzantısında olduğuna ilişkin müthiş bir özgüveni tetikleyen ve bu yolla muazzam bir gözlemlenebilir düzenliliği haiz evrenin geleceğine yönelik çıkarımlarda bulunulabileceği inancını harlayan bakışı, dünyanın ve evrenin bilgisinin imal ve icadını kendine hak gören, kendinden menkul bir evrenselciliği muhkem kılmıştır. Bir diğer deyişle gözlemlenebilir ve deney yoluyla ulaşılacak bilimsel bilgiye cevaz veren doğa kavramsallaştırması, modernizmin sınırlarının tedricen genişlemesinde kilit rol oynamıştır. Evrensel olarak geçerli bilginin sahibini dünya-tarihsel iktidarın da sahibi halesiyle donatan bu yaklaşım, toplumsal hayatın tümüne şamil bir özgürleşme hedefine angaje, en azından asimptotik bir muhtemel ufuk olarak ona bağlı bir modernist ereğin kendisinin de mümkünlük koşullarını akamete uğratmış, eskiye rahmet okutan çapta totaliter toplumsal düzenlerin orta çıkışına vesile olmuştur. Buradan hareketle özgüven gıdalı evrenselcilik saplantısı ve miti ile tekniğin olanaklarına yönelik fütursuzca güzellemenin mantıksal sınırlarına vardırılması olarak Nazizm ve Faşizmi ultra-modernizm olarak gören Frankfurt Okulu esinli Eleştirel Teorisyenler postmodernizmin modernizme yönelik aşkın eleştirisini değil modernliğin kendi hedefleri açısından ve kendi kavram setiyle eleştiriye tabi tutulduğu içkin bir eleştiri güzergahı izlemişlerdir. Bu noktada modern toplum ile bunun yönetsel sevk ve idaresini ifade eden kamu yönetimi disiplininin modernitenin kavramsal çerçevesi ve muhtemel yol haritası bakımından nasıl bir seyir izlediğinin kısa bir değerlendirmesini yapmak uygun olacaktır.

B. Modern Toplum ve Kamu Yönetimi

Modernizmin ve modernist tahayyülün toplumsalda vücut bulması ya da bir ideal durum olarak o ufkun pratik sahada tecessümüne yönelik bir yapıp etmeler bütününe ifade eden modernleşme mefhumu, modern toplumun mahiyetini kavramak bakımından kilit önemdedir. Yukarıda zikredilen felsefi ve siyasal arka planın nezaretinde toplumsal hayatın külliye dönüşmesi ya da dönüştürülmesi projesinin mütecessim hali modernleşme teorileri ve onlardan neşet eden cari toplumsal yaşam, böylesi bir toplumsallığın ne şekilde sevk ve idare edileceğine dair de çok çeşitli teorik-pratik üretimlere vesile olmuştur. İktidarın belgisiz bir (mevhum da olabileceği kimilerince iddia edilen) halk mefhumuna tevdi edilerek tatbikinin görece demokratikleştiği bir zamanda kamu sahasının eskiye nazarla hayli genişlemesi, mezkûr kamunun efektif bir biçimde yönetilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Eskiden dert edilmeyen daha çok “büyüklerimiz bilir” minvalinde değerlendirilen meselelerin artık herkesin hemderdi haline gelmesiyle kamu yönetiminin de bir disiplin olarak zuhur edişi aşağı yukarı benzer zamanlara denk düşmektedir.

Öte yandan modernleşme meselesini salt bir zihinsel devrimin sonucu olarak belli bir soyutlama düzeyinde değil onu mümkün kılan koşullar anlamında çaplı sosyo-ekonomik ve siyasal dünya-tarihsel gelişmeler bağlamında düşünmenin kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu göz önünde bulundurulduğunda, meselenin ekonomik, siyasal ve tarihsel bağlamının mahiyetine ilişkin mülâhazalar yapmak gerekliliği de kendini dayatmaktadır. Coğrafi keşifler ile buralardan her türlü kaynak transferinin Batıda yarattığı muazzam ekonomik zenginlik, mezkur zenginleşmenin yol açtığı nüfus artışının şehirleşmeyi tetiklemesi, teknik gelişmenin sanayileşmeyi harlayıp giderek işbölümüne dayalı bir üretim sürecini vücuda getirmesi, daha ileride kol emeğinin zamanla lüzumsuzlaşmasıyla kafa emeğinin onu ikame etmesi ve yine tekniğin katkısıyla haberleşme ve ulaşım ağlarının alabildiğine büyümesi, modernleşme olgusunu bir dünya-tarihsel hadise olarak sadece Batıda değil tüm dünyada farklı biçimlerde de olsa cereyan eden bir toplumsal gerçeklik hüviyetine büründürmüştür.

Bir diğer deyişle modernleşmeyle ortaya çıkan toplumsal manzara, a) kapitalist ekonomik gelişmenin evrensel boyutta hükmünü icra etmesi ve ondan neşet eden sanayi devrimi sonrasına mahsus bir sınıflı toplumsal yapının zamanla pekişip yerleşmesi; b) kitlenin rutin hayatının günden güne daha da aklın rehberliğinde işler bir hale bürünmesi; c) faal ve müterakki, ölçeği ve iş gördüğü saha büyümüş, temellük ettiği meşru kuvvet tekeli her türden kişi ve kuruma karşı kıskançlıkla koruyan cüsseli bir devlet aygıtı ve bu türden bir devlet yaklaşımının mütekamil bir mütemmim cüzü olan bürokrasinin teşekkülü ve sirayeti; d) bilimsel-teknik ilerleme ile onun netice ve tesirlerinin dünya çapında çoğalması ve büyümesi şeklinde dört başlık altında değerlendirilebilir (Ateş, 2008: 389). Dolayısıyla kamu yönetimi bu gelişmenin zorunlu kıldığı teorik-pratik bir disiplin olmasının yanı sıra yeni dünyada kitlenin sevk ve idaresinin hangi kurumlar ya da pratikler eliyle yürütüleceğinin -modernitenin rasyonelliğe rabıtalı akıl yürütme biçiminin süzgecinden geçerek vücut bulduğu- nazari ve ameli bir alet çantası vazifesini ifa etmiş, modern toplumsal yaşamın devlet vasıtasıyla toplumun tüm kılcal damarlarına varıncaya kadar nüfuz ettirilmesinin kolaylayıcısı olmuştur.

C. Modern Kamu Yönetimi Yaklaşımları

Modern kamu yönetiminin kurucu metni addedilen Woodrow Wilson 1887 tarihli *İdarenin İncelenmesi* (The Study of Administration) başlıklı metninde yönetimi hükümet etme hali, yürütme faaliyeti ve hükümetin kitleyle temas eden en gözle görülür tarafı şeklinde tanımlayarak -dönemin ABD'sindeki cari ahbap çavuş modeli kamu hizmeti takdiminin yarattığı yozlaşmadan da ilhamla- siyasi karar alıcılarla kamu hizmeti sunucuları arasında kesin bir ayrıma gitmiş, siyasetten arınmış ve böylelikle kamu yararını temel şiar edinmiş etkin ve verimli bir bürokratik anlayışın tedavüle sokulması gerektiğini salık vermiştir (217-222). Dolayısıyla Wilson'la beraber *Klasik Kamu Yönetimi* yaklaşımının siyaset/hükümet ile bürokrasi/kamu yönetimi arasında normatif bir ayrımın mutlaka gerekli olduğu düşüncesi günümüze kadar da giderek artan bir biçimde kamu yönetimi disiplininin kadim dilemmalarından birini oluşturmuştur.

Disiplinin bir diğer kurucu babası Max Weber'in Prusya ordusunun teşkilatlanmasından esinle ideal tipler üzerine bina ettiği bürokrasi teorisi (Ateş,

2004: 84), Wilson'un siyaset-kamu yönetimi ayrımını akılcılık takviyesiyle desteklemiş ve böylelikle siyasetçiyi *özel akılcılık*, bürokrasiye *araçsal akılcılık*la özgülerek bu ikisinin kapitalist devletteki konum ve işlevini tayin etmiştir. Araçsal akıl sahibi ve onun dolaysız bir icracısı olarak ideal tip bürokrasiyi, *hiyerarşi, çerçevesi belli katı görev tanımı, tayin edilmişlik, mesleki yetkinlik, görevde yükselme ve iş güvencesi, kurallılık, müesseseye bağlılık ve gayri şahsılık* hususiyetleriyle tanımlayan Weber (1998: 290-293), bunların başına yetkili olarak bir siyasetçiyi tayin ederek mezkur ayrımın meşruiyetini seçilmiş olmasından alan siyasetçinin kamu ile kamu yararının tarifine muktedirlik manasında asıl belirleyici olması gerekliliğini ortaya koymuştur (Bayırbağ, Göksel, 2015: 157-158). Bürokrasiyi ideal tip nosyonu üzerinden kavramsallaştıran ve bürokratik icraatın üzerinde kamu ile kamu yararının tayin edicisi olarak siyasetin denetim fonksiyonunu yerine getirmesi gerektiğini belirten Weber, bu yaklaşımıyla ufak tefek katkı ve eleştirilere rağmen dünyada 1950'lere kadar hüküm süren bir paradigmanın kurucusu olmuştur. Ayrıca Frederick Taylor, aslında özel sektör için kavramsallaştırdığı fakat akılcılık paradigmasının kamu yönetiminin örgütsel temelindeki kurucu niteliğinin bir tür pekiştireci vazifesini gören *bilimsel yönetim ilkelerini*, iş tanımı ve incelemesi, bilimsel seçim ve çalışanların eğitimi, bilim ile çalışanları bir araya getirme ve işbölümü niteliklerini haiz yöneticiler nezdinde tanımlamış ve bu yaklaşımıyla Weber'in kavramsallaştırmasına en önemli "bilimsel" desteklerinden birini sağlamıştır (Bayırbağ, Göksel, 2015: 158).

1929 *Krizi* sonrası kapitalizmin selameti uğruna devletin ve bürokrasinin sınırlarının tedricen genişletilmesi gereği kamu yönetimi-siyaset ayrımının, aslında kamu yönetiminin de siyasal nitelikli bir görev icra ettiği dolayısıyla karar alma süreçlerinde etkin olarak yer alması gerektiği yönünde itirazlarla sorunsallaştırılmasını beraberinde getirmiştir. Bu minvalde, Herbert Simon'un psikolojik ve davranışçı yaklaşımlardan esin alan kamu yönetimi düşüncesinde, örgüt içi düzlemde icracı durumda olan kişilerin kültürel arka plan ve özellikleri, alışkanlıkları, değerleri ve algılarıyla da hareket eden dolayısıyla pür bir rasyonaliteden ziyade bütün bu değişkenler bağlamında sınırlı bir rasyonaliteye sahip oldukları ve bu sebeple klasik bir verimlilik ilkesine yaslanmak yerine insan unsurunun da bu anlamıyla göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Dwight Waldo ve Elton Mayo'nun da benzer mecrada eserler verdiği *İkinci Dünya Savaşı* ve akabindeki yaklaşık otuz yıllık tarihsel kesit devletin ekonomik ve toplumsal sahayı domine etmesine paralel olarak kamu örgütleri ve siyasetin müşterek hareket etmesini daha da zorunlu kılmış, bu iki unsur arasında etkin ve yakın bir iş birliğini kaçınılmaz hale getirmiştir (Bayırbağ, Göksel, 2015: 159).

1960'lı yıllarda, siyaseten tarafsız olamayacak kamu örgüt ve icracılarının hizmetlerinin *sosyal hakkaniyet* (social equity) odaklı yeniden düzenlenmesi gerekliliğinden hareket eden bir tür *ikinci nesil davranışçılık* (second-generation behaviouralism) olarak düşünülebilecek H. George Frederickson'un *Yeni Kamu Yönetimi* (New Public Administration) yaklaşımı ise kamu yönetiminde icracılardan ziyade alımlayıcılara odaklanan tavrıyla davranışçılık akımına yeni bir boyut kazandırmış (Bayırbağ, Göksel, 2015: 160) ve bu yönüyle Simon'un yaklaşımının biraz daha sosyal duyarlılıklı bir takviyesini teşkil etmiştir. Frederickson'un ifadesiyle ikinci nesil davranışçı,

atasına nazarla kamu sektöründen ziyade kamuoyunun kendisini ön plana alan, doğa bilimsel modellerin sosyal alanlara tatbiki konusunda öncülüne göre bilim ya da pozitivizm karşıtı denemese bile mütereddit bir iyimserlik içinde olan ve bu anlamda atasına göre daha az genelleyici, betimleyici ve kurum eksenli, buna mukabil daha halka yakın ve normatif nitelikli bir yaklaşımı benimsemiştir (2010: 10). Bir diğer tanımla “kamu işletmeciliği, belli, bir amaca yönelik olarak etkili ve verimli şekilde örgütlenmenin ve iş görmeye odaklanmanın yanında kamu yararı, eşitlik ve adalet gibi demokratik değerleri de kapsam[ışt]ır.” (Zengin, 2009: 6)

Genellikle postmodern kamu yönetimi yaklaşımının teorik-pratik bir tezahürü olarak addedilen fakat *doğal düzen*, *homo-economicus* ve *çıkarlar arası ahenk* gibi ziyadesiyle modern teorik sacayakları üzerinden kendi yaklaşımını artiküle eden ve bu haliyle postmodernizmin epistemolojik ve felsefi öncüllerine açıkça aykırı bir pozisyon alışı ifade eden (Şener, 2007: 36) *Yeni Kamu İşletmeciliği* (New Public Management) de kamu yönetiminin cari krizine yanıt teşkil ettiği düşünülen ve aslında dönemin ruhundan sebep çokça da taraftar bulan bir yaklaşım olmuştur. Bu yaklaşım, 1970’lerin ikinci yarısıyla beraber *Petrol Krizi*yle baş gösteren dünya çapındaki ciddi ekonomik sıkıntıları kapitalizmin savaş sonrası merhemi mahiyetindeki refah devleti uygulamaları ile onların yarattığı sözde israfa bağlamayı ustalıklı beceren *Kamu Tercihi Okulu* ve *Yeni Kurumcu İktisat* destekli *Yeni Sağ* ideoloji (Ömürgönülşen, 2003: 25; Ayman-Güler, 2003: 96) ve onların siyaset arenasındaki temsilcileri Margaret Thatcher ve Ronald Reagan öncülüğünde sadece kamu emek sektörünü değil toplumsal hayatın tüm veçhelerinin ekonomiyle ilişkilenmelerinde toplumsal duyarlılıklardan azade salt kâr güdüsünü işler kılmaya yönelik muazzam bir ideolojik-politik bombardıman eşliğinde gündeme getirilmiştir. OECD gibi uluslararası kuruluşlar, Al Gore Raporu, Christopher Hood’un öncü çalışmaları, David Osborne ve Ted Gaebler’in her derde deva kabilinden öne sürdükleri *Yönetimin Yeniden İcadı* (Reinventing Government) başlıklı kitapları *Yeni Kamu İşletmeciliği* akımının tipik niteliklerinin dört başı mamur bir biçimde artiküle edildiği çalışmalar olarak göze çarpmaktadır. Osborne ve Gaebler’in *katalizör*, *sahibinin vatandaşlar olduğu*, *rekabetçi*, *amaçlara yönelmiş*, *sonuçlara önem veren*, *müşteri odaklı*, *girişimci*, *uzak görüşlü*, *adem-i merkezîyetçi* ve *pazara yönelik* biçiminde on başlık altında kavramsallaştırdığı bu paradigma (Osborne, 1993: 52-56): “*Bürokrasi eleştirisinden kalkarak, siyasal-toplumsal boyutlarından ayrıştırılan kamu yönetimi analizlerinin örgüt-işletme boyutuna indirgenmesi, yönetimin ‘teknik’ bir süreç olarak vurgulanması, devlet-yurttaş ilişkilerinin üretici-tüketici (müşteri) konumunda düşünülmesi, kamu hizmetlerinin bedelsiz olmaktan çıkarılması, kamu-özel ayrımının belirsizleştirilerek piyasa mekanizmalarının kamu taşınması gibi girişimlere vurgu yapılması, kamu işletmeciliği yaklaşımının neo-liberal ideoloji ve bu ideolojinin siyasal-yönetimsel projeleri üzerinde yüksel[mektedir.]*” (Güzelsarı, 2004: 9). Bir diğer deyişle bu yaklaşım, sadece kamusal hizmetlerin değil bizzat kamunun kendisinin de özünde mündemiç bir verimliliği haiz olduğu düşünülen özel sektörün talep ve istekleri doğrultusunda piyasanın kurallarına tabi kılınması çabasının bir ürünü olarak masum bir düzenlemeden ziyade çaplı bir siyasal-ideolojik hamlenin sac ayaklarından biridir (Üstüner, 2000: 27-28).

Kamu yönetiminin krizine ilişkin modern perspektiften verilen yanıtların yanı sıra bütün bunların cari toplumsal manzarayı anlama, anlamlandırma ve hali hazırda ya da ileride ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlara çözüm üretme noktasında güdük kaldığı, modernizmin ve modernitenin kavramsal yetkinliğini de aşan günümüz toplumsal ve siyasal yaşamının ancak ona uygun bir kavramsal donanıyla kavranıp çözümlenebileceği bunun için de en *kullanışlı* paradigmanın postmodernizm olduğu iddiasına biraz daha yakın bakmak gerekmektedir.

III. Postmodernizm ve Kamu Yönetimindeki Yansımaları

A. Postmodernizm Nedir?

Halen deneyimlemekte olduğumuz bir sürecin yansıması, ürünü ya da belki de hakikaten ruhu olarak postmodernizme ilişkin dört başı mamur tarif ve tanımlarda bulunmak modernizm bahsinde yaptığımız kadar kolaylıkla icra edilebilecek bir iş değildir. Bu zorlukta postmodernizmin kendini konumlandığı akışkanlar evreninin de ciddi bir payı olsa bile yine de hali hazırda kendini bu epistemolojik ve ontolojik çerçeve içinde tanımlayan, en azından modernizmin tarif ettiği anlam dünyasının dışından ses verdiğini iddia eden birtakım kişiler ve onları mümkün kılan maddi koşullar vardır (Şener, Özcan, 2015: 14). Dolayısıyla postmodernizmi sosyal dönüşümlerin tepkisel ve mekanik bir aksisedası minvalinde değerlendirmek ve alimlerin kendi loncalarının sınırlarını tahkim etmek adına kıymeti kendinden menkul sınır çizme oyunlarından mülhem bir icattan öte anlam ifade etmediğini iddia etmekle meşgul olmayıp bu cereyanı ciddiye alıp onun muhteşemiyatına ilişkin sorular sormak, sahih bir ilgilenişi harlamak gerekmektedir (Featherstone, 1996: 19).

Modern çağdan bir kopuşu imlemesi bakımından ilkin Arnold Toynbee'nin eserini tek ciltte özetleyen D. C. Somerwell tarafından kullanılan fakat sonrasında bizzat Toynbee'nin kendisi tarafından benimsenerek 1875 sonrası Batı Medeniyetinin girdiği “bir anarşi ve total görecelikçilik çağı” olarak post-modern çağ biçiminde kullanılan postmodern mefhumu (Best, Kellner, 1998: 19), Fransa’da zuhur eden postyapısalcı felsefi tavır alışların ciddi kuramsal katkısıyla Jean-François Lyotard’ın *Postmodern Durum* kitabıyla artık enikonu cihanşümul bir tartışma konusu haline gelmiştir. İnsan ve toplum bilimlerinde postmodernizmin bu zuhuratı herhangi bir yeni akademik paradigma olmanın ötesinde “nasıl yaşadığımıza ve etrafımızdaki dünyayı nasıl açıkladığımıza dair geniş ölçekli bir yeniden kavramsallaştırma içinde radikal denecek ölçüde yeni ve farklı bir kültürel hareketin peyda olması[na]” tekabül etmektedir (Rosenau, 1998: 23). Bir diğer deyişle postmoderniteden bahis açmak nevi şahsına münhasır örgütleyici kaideleri haiz bambaşka bir sosyal bütünün husula gelişini muştulayan bir devir değişikliğini yahut moderniteden tamamıyla azade oluşu savunmaya denk düşmektedir (Özer, Baştan, 2012: 42).

Postmodernizme dair, halen cari olan, hem bilgi ve bilgilenme biçimlerinin doğanın adeta bir yansımasıymışçasına iş gördüğü modern zamanlardaki halinin günün çok parçalı hayat pratiği karşısında fazla katı ve işlevsiz kaldığı iddiasıyla epistemolojik, hem de teknik gelişmelerin de etkisiyle üretim süreçleri ve bunların toplumsal yaşamda deneyimlenme tarzlarında

yarattığı farklılaşmaların husule geldiği tarihsel bir dönem olduğunu iddia eden iki türlü yaklaşım dolaşımdadır. Epistemolojik bakımdan, doğal süreçlerin dolaysız bir çıktısı olarak bilginin kolaylıkla nüfuz edilebilir, evrensel olarak geçerli bir biçimde üretilebilir ve tasnifi mümkün bir şey olduğu ve insan aklının içkin kategorilerinin de bunları oldukları gibi kavrama ve sınıflandırmaya ziyadesiyle muktedir olduğunu savunan modernizmin muazzam özgüveninin karşısına postmodernizm, bilgiyi mümkün kılan koşulların modern paradigmanın varsaydığı gibi dolaysızca değil de kendisi de belli uzlaşımların ürünü olan dil dolayımıyla tesis edildiği, dolayısıyla buradan neşet eden bilginin de sadece onu ortaya koyan öznenin ürünü olarak fazlasıyla tekil ve öznel bir niteliğe sahip olmasından sebep evrensel bir niteliği haiz olmadığı iddiasıyla çıkmıştır.

Lyotard müreffeh toplumlarda failin özgürleşmesi, zenginliğin kitleye şamil kılınması yahut bunlar gibi herhangi bir kendinden menkul *büyük anlatı*yla meşrulaştırılan ve belli bir oydaşıma tekabül eden modern etiketli bilginin durumunu sorunsallaştırdığı çalışmasında, günün şartlarında bütün bunları mümkün kılan mezkur anlatılara dair inançsızlıktan neşet eden “her biri *sui generis* pragmatik değerler taşıyan, gösterici, normlayıcı, betimleyici, vb. dilsel öge bulutları halinde dağıl[dığı]” bilhassa Kuzey Amerika’da postmodern olarak adlandırılan toplumsal duruma dikkat çekmiştir. Bu vakıanın modern girdi-çıktı matrisleriyle ölçüme gelmediğini iddia eden, dağınıklığın tavsattığı uzmanlaşmanın yerine dil oyunları çokluğunun yaratacağı muhtemel paralojiyi koyan, evrensellik iddiasıyla tarih ötesi bir geçerlilik iddiasından ziyade sürekli yeniden kurulup bozulan anlık uzlaşımlara dayandığını öne süren Lyotard, bu çalışmasıyla, Jürgen Habermas’ın bahsettiği gibi zorunlu olarak uzlaşmaya yazgılı olmayan mezkur anlam çoğulluğunu yaratan sonsuz sayıda dil oyunları husula gelen görece demokratik bir bilgi ve toplum anlayışının derli toplu bir analizini yapmayı amaçlamıştır (Lyotard, 2013: 7-9).

Bir diğer Postmodern etiketli düşünür Jean Baudrillard ise sanayi kapitalizmi ve üretim üzerine işleyen modern dönemin yerini teknolojik gelişmenin gemi aızıya aldığı, üretimden ziyade tüketime angaje, tüketime menşeinden koparak kendine dönüşlü bir biçimde gerçeklikten kopup reklamlar, televizyon vb. iletişim vasıtalarından türeyen göstergelerin bizzat kendilerinin gerçekliğin temel formu haline geldiği bir simülasyon evrenine sahip postmodern döneme bıraktığını iddia etmiştir. Gerçeğin yerini alan ve toplumsal yaşamın örgütlenmesinde başlı başına temel belirleyen olması hasebiyle de gerçekten daha gerçek olarak tebarüz eden bu *hipergerçeklik* çağında sürekli bir imaj ve söylem bombardımanına maruz kalan kitleler bezgin ve sessiz yığınlara dönüşmüş, sınıf, siyasal ideoloji ve kültürel kimlik gibi bütünlüklerin parçalanmasıyla toplumsal mefhumu yok olmuş ve bildiğimiz bütün anlam ve modellerin geçersizleştiği, simülasyonların ve onların simülasyonlarının biteviye yeniden üretildiği, menşei belirsiz kopyalar ve onlardan mülhem sayısı belirsiz kopyaların gerçekliğin münşisi olduğu postmodern dünyada, kırıntılarla oynamaktan başka bir çare kalmamıştır (Best, Kellner, 1998: 158-163).

Jacques Derrida da kendisi her ne kadar bu türden bir sıfatlandırmayı kabul etmese de postmodernizme zemin hazırlayan düşünsel mesainin önemli isimlerinden biri olmuştur. Bir kriz dönemi düşünürü olarak risk, ironi ve parodi odaklı yapı söküm faaliyetiyle, sürekli ertelenen fark (*differance*), sirayet

(*dissemination*) vb. gibi kendine özgü kavramsal icatlarıyla asri gelişmeleri kavramsallaştırma amacıyla olan Derrida, yapısalcı dilbilimin *gösterenle gösterilen* arasındaki zorunsuzluğu ve uzlaşsallığına sadık kalarak sözden ziyade yazının Batı düşüncesindeki kurucu rolüne odaklanmış, nizama ve istikrara gelmez dil kavrayışıyla yine Batının siyah-beyaz, erkek-kadın, doğu-batı vb. ikili karşıtlıklar yoluyla mefhumlardan birini diğerine nazarla kayırarak tanımladığını ve böylelikle kendi hakikat görüşünü tedricen evrenselleştirilip mütehakim kıldığını vurgulamıştır. Fransız düşünür, göstergelerin karşıtıyla ve belli bir bağlamda anlam kazandığı ve bağlamın sürekli değiştiği dikkate alındığında sabit bir anlama direnen anlık göstergelerde vücut bulan sürekli bir devinimin anlamı ilanihaye ertelediği durumu *differance* terimiyle ifade etmiş, “sonsuz ima”, “nereye varacağı belirsiz göndermeler”de ortaya çıkan, gücünü, gösterilen manaya, hiç vakit vermeyen bir müphemlikten alan ve “dayatılmış yapısal kısıtlamalara direnen bu anlamlandırma üretimine” de sirayet (*dissemination*) demiştir (Şener, Özcan, 2015: 23). İkili karşıtlıktaki handikaplı mefhum lehine söz konusu karşıtlık ilişkisini dengelemeye ya da silmeye odaklı yapısökümcü okuma etkinliğiyle Derrida, metni yazarından bağımsızlaştırmış ve yazarla okur arasındaki hiyerarşik ilişkiyi de çözündürmüştür. Dolayısıyla Derrida, bu minvalde, herhangi bir anlam sabitesini mümkün kılan koşulları sonsuzcasına sorunsallaştıran göz ve mekân karşıtı radikal tavrıyla, oldukça silik bir “anlam hayaletinin eşlik ettiği sözcüklerden oluşan, (...) iskambil kağıtlarından yapılma, bir üflemeyle yerle bir edilecek bir evin bütün sağlamlığına sahip” bir düşüncenin müellifi olarak temayüz etmiştir (Megill, 2012: 420).

Modernliğin tesisleşme evresinde hastane, hapishane, ordu ve okul gibi kitleyi kurumsal iktidara tabi kılan ve böylelikle insan-özneyi ve bilimsel bilgiyi mümkün kılan koşulların ne türden pratikler vasıtasıyla husula geldiğine odaklanan, sonraları da iktidarı belli bir yerde cisimlenen bir yoğunlaşma olarak değil de toplumsal ilişkilerin tümüne şamil ve oradan kendini yeniden üreten bir ilişkisellik olarak kavrayan yaklaşımıyla Michel Foucault, postmodernizme düşünsel gıdasını sağlayan bir başka düşünür olarak değerlendirmiştir. Modernliğin *söylemsel* ve *söylemsel olmayan pratiklerinin* insan-özneyi belli deneyimler içinde tanımladığını ve onun o deneyimler üzere kendini özne olarak kurmasının koşullarını hazırladığını belirten Foucault, bunun da yaşamın tamamını kaplayan bilimsel, ahlaki, hukuki, siyasi ve cinsel birtakım normativiteler biçiminde tezahür ettiğini vurgulamıştır. Bir diğer deyişle Foucault, “bir yandan iktidar ve özne arasındaki ayrılmaz ilişkinin altını çizmiş, bir yandan da öznel deneyimin kurulmasında insan bilimlerinin oynadığı rolü ortaya çıkararak çok güçlü bir bilim eleştirisi getirmiştir.” (Keskin, 2011: 10)

Bütün bu felsefi ve siyasal çözümlemeler postmodernizmin adını ansa da anmasa da doğası gereği hayli eklektik bu düşünsel cereyanın değirmenine bir ölçüde su taşımaları ekseninde dikkate alınmıştır. Kamu yönetiminin burada çizilen toplumsal manzaraya ilişkin tavır alışları da postmodernizmin yarattığı heyuladan pek tabii ki nasibini almıştır.

B. Postmodern Toplum ve Kamu Yönetimi

Bilhassa *İkinci Dünya Savaşı*nı takiben tedavüle giren Keynesçi ekonomik düzen etrafında teşekkül eden müesses nizamla düze çıkan sermaye sahiplerinin zamanla palazlanmalarıyla beraber toplumsal zenginliği

paylaşmaktan imtina etmelerinin ideolojik-politik altyapısının hazırlandığı tarihsel kesit, aynı zamanda ABD'nin savaş sonrası giderek pekişen hegemonyasının artık tam manasıyla ayyuka çıktığı ve Avrupa'nın ekonomik ve kültürel hegemonik merkez olma hükmünü kaybettiği bir dönem olmuştur. Bu dönemdeki ekonomi-politik ve toplumsal değişimlerin teorik düzeyde artikülasyonunu ifade eden postmodern düşünce ise, modernizmin, geçmişi kendinin her manada gerisine yerleştiren ve belli bir hiyerarşiyle geçmişe ait her türden düşünce ya da geleneğin alt edilmesi yahut üstesinden gelinmesine odaklanan tavrına karşı geleneksel, kutsal, tikel ve akıl dışı olanı önemseyen, duygu, coşku, sezgi, tefekkür, spekülasyon, kişisel deneyim, metafizik ve din gibi modernliğin hor gördüğü bilgi ve deneyim formlarını da hesaba katan tavrıyla dikkat çekmiştir (Ateş, 2008: 385).

Modern bilme biçimlerinin cari toplumsal manzarayı anlama ve anlamlandırmada aciz kaldığını, modernitenin bizzat kendisi tarafından projelendirilen bir bütünlük olarak toplum anlayışının hali hazırda toplumun çok parçalı karakterini taammüden görmezden geldiğini ve dolayısıyla orada kendi tekillikleriyle var olma mücadelesi veren çok sayıda toplumsal kimliği ister istemez baskıladığını iddia eden postmodernist kuramcılar, buna mukabil, toplumun birbirinden bağımsız bireylerden oluştuğunu ve bunların her birinin müstakil bir kimliği haiz olduğu düşünüldüğünde buradan neşet edecek çoğulluğun toplumsalın çok parçalı yapısını anlamak bakımından da daha muteber bir çerçeve sunduğunu dillendirmektedir. Bir başka açıdan mezkûr çok parçalılığın topluma kendinden menkul bir düzenlilik atfına izin vermediğini, toplumun tümünden düzenden yoksun olmasa da modernitenin muhayyel düzen vehmine direnen esnek söylemsel pratiklerden müteşekkil olduğunu savunan Postmodernistler, buradan hareketle girilecek bir toplumsal gelecek tasavvuru ve projeksiyonunun da mümkün olmadığı kanaatindedir (Ateş, 2008: 396).

Toplumun “bilimsel” veriler üzerinden sevk ve idare edilebileceği ve dolayısıyla arzu edilen toplumsal bir formasyonun bu türden müdahalelerle oluşturulabileceğine dönük modernist beklenti ve hedefler, postmodernizmin çoğulcu söylemsel pratiklerden ve dünyayı anlamanın çoklu yapılarından sadece birini teşkil eden ve ondan öte herhangi bir özel hükmü haiz olmayan bilim yaklaşımı nezdinde ciddi kuşkuyla bakılması gereken otoriterliğe meyyal şeyler olarak telakki edilmektedir. Dolayısıyla postmodern toplum yaklaşımı, toplumsal yaşamın kendi çoğulluğu içerisinde örgütlenmesi ve toplumun her biri aynı çapta meşru parçalarından mülhem bir siyasal alan tahayyülü yoluyla, hiçbirinin yek diğeri hilafına evrensellik iddiasında bulunamayacağı mezkûr çoğulluğun ilanihaye kendini yeniden üreteceği varsayımına yaslanmaktadır.

Bu türden bir toplum kavramsallaştırması değişmekte olan toplumsal yaşamın sevk ve idaresine yönelik postmodernizm esinli yaklaşımlara da hız vermiştir. Modernizmin sert bir ast-üst ağına tabi, muazzam bir müttehassıslığa dayalı, iş bölümünün cari olduğu, akılcı bir bürokratik aygıt teorisi ve pratiği yüzyıl sonlarına doğru ciddi birtakım itirazlarla karşılaşmıştır (Aydın, 2001: 202). Moderniteden miras kalan örgütlerin nüfus artışı ve kentleşme gibi etkenlerin tetiklemesiyle giderek cüsse kazanması ve sofistikasyonu kaynak talebini artırmış, yaygın ve farklı mekanlarda iş gören bu örgütlerin kaynak israfı da kaynakların kıtlığı dikkate alındığında etkinlik ve verimliliğin azalmasını beraberinde getirmiştir. Kamusal örgütlerin cüsse ve karmaşıklık

artışından kaynaklı hantallaşması postmodern örgüt kuramında bir yandan biçimsel ve işlevsel dezentegrasyon vurgusunu öte yandan yeni bir tür entegrasyon talebini ve bunlardan kaynaklı yeni ilişkiler ve bağlar tesis etmek gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Modernlerin açık ve net sınırlarının hilafına, muğlak ve değişken örgütsel sınırlara sahip olan postmodern örgütler, yine modern muadillerinin amaçlar nezdindeki müphemliğinden oldukça sarıh vizyonlarıyla ayrılmaktadır. Bunların yanı sıra yatay, geçici, proje bazlı ve bundan sebep liyakat esaslı, sözleşmeli personel istihdamına dayalı büyük değil mikro ölçekli örgüt anlayışını salık veren postmodern kamu yönetimi yaklaşımlarının ayırıcı hususiyetleri olaraksa “esneklik, örgütsel işlerde farksızlaşma, alternatif teknolojilerin kullanımı, pazarda yer alan boşluklara yönelme, işgücünün giderek vasıflaşması ve istihdamda alt sözleşmelere (taşeronlaşma) gidilmesi” gibi özel sektörden ithal birtakım mefhumların adı anılmaktadır (Kaya-Bengshir, 1996: 270-271).

Bu örgütsel yaklaşım, postmodernizmin diğer sahalardaki müdahalelerindeki gibi karamsar ya da iyimser tepkilere yol açmış, ilk grup felaket tellallığı formunda güncel gelişmelerin yarattığı yahut yaratacağı tehlikelerin betimsel bir analizini yapıp ne yapılması gerektiği tartışmasına katılmamış ve hatta bu türden bir iştirakin mevcut hali daha da kötüye götüreceğini savunmuşken, ikinci grup mezkur gelişmeler karşısında siyasal baskı ve bireye yönelik müdahalelere karşı uyanık olmanın müspet sonuçlar doğuracağına ve kamusal tartışmalara sesleri daha az duyulanlar lehine iştirak edip fikirler geliştirmenin gerekliliğine dikkat çekmiştir (Ateş, 2008: 402).

C. Postmodern Kamu Yönetimi Yaklaşımları

Postmodernist örgüt yaklaşımının kamu özel ayrımının kifayetsizliği ve kamunun nihayetinde herhangi bir topluluğun mensubu addedilemeyecek tek tek özel bireylerden müteşekkil bir şey olduğu, dolayısıyla bunları birbirinden ayrı değerlendirip ikisi için farklı değer yargılarıyla oluşturulan ya da işleyen kurumlar tesis etmenin gerekli olmadığı vurgusu, kamu yönetiminde sivil toplum eksenli bir kayma yaratmıştır. Kitleyi ırk, din, dil, cinsiyet ve sınıf gibi belli bir bütüncül bir aradılığa izin vermediğini iddia ettiği uyumsuz kimlikleri haiz özel çıkar gruplarından oluşan ve kamusal sahada eşit temsil edilmesi gereken amorf bir bileşim olarak telakki eden postmodern sivil toplumculuk, bir diğer yandan öznenin ölümünden türettiği kamu örgütünün ölümü yahut zayıflaması temasıyla, *Klasik Kamu Yönetimi* yaklaşımının devlet kavramsallaştırmasının evrenselleştirilemeyeceğini çünkü onun insanlığın belli bir tarihsel anında o zamanki ihtiyaçlara yanıt veren fakat farklı ihtiyaçlar hasıl olduğunda dönüşmesi ve hatta gerekirse ortadan kaldırılması icap eden bir tarihsellik biçiminde düşünülmesi gerektiğini alttan alta işlemiştir (Yalçın, 2010: 319-320).

Bu *ontolojik çoğulculuk* ve *öznenin ölümü* iptilasının bir diğer mütemmim cüzü olarak *üst anlatı karşıtlığı*, kamu yönetimi nezdinde, *nesnellik*, *etkinlik* (effectiveness) ve *verimlilik* (efficiency) eksenli değerlendirme ölçütlerinin kıymeti kendinden menkul bir üst anlatıya tekabül eden bir tür vehimden ibaret olduğu biçiminde tezahür etmiş, bu da hiçbirisi diğerinden öncelikli olmayan tüm bakış açılarına ortak mesafede bir *çokyöntemcilik*, *çoğulculuk* ve *müzakereciliği* muteber kılmıştır. Postmodernizmin rasyonalite

direnciyse, belli davranış örüntülerinin kişilere tevdiinin yarattığı *yabancılaşma* yüzünden kişinin toplumsal ilişkilerinde kamusal dayatmalar kaynaklı davranışlarıyla kendi davranışları arasındaki karmaşa temelli bir araçsallığı cari kılmış, modernitenin fazla akılcılığının tetiklediği uzmanlaşma yurttaşların pasif alıcılar olarak kodlanmasıyla ve kamu yönetimine olan ihtiyaç da bu kendi icadı yurttaş tasavvuruyla meşrulaştırmıştır. Yine bunların ayrılmaz bir parçası olarak sistem eleştirisi ise bizzat sistemin kendisinin *etkinlik* ve *öngörülebilirlik* temeline dayanması, bunun da belli bir tarihsel anda oldukça detaylı bir sistem çözümlemesi yapmayı gerektirmesi ve sistemin başarı kriterleri olarak ortaya konulan kriterler nezdinde başarısız olmasına yol açması sebebiyle söz konusu kriterlerin sistemin kendi kendisini meşrulaştırmasından başka bir anlama gelmediği iddiasıyla temellendirilmiştir (Yalçın, 2010: 324-327).

Bütün bu rahatsızlıkları anlamak maksadıyla dönemin hayli hareketli siyasal-toplumsal gelişmelerini takiben 1968'de Dwight Waldo, içerisinde radikal yönelimli olanların ağırlıkta olduğu bir grup genç kamu yönetimi akademisyenini *Minnowsbrook Konferansı*nda bir araya getirmiş ve mezkur katılımcılar burada, kamu yönetiminin kendinden menkul bir tarafsızlık ya da memuriyetten kaynaklı sorumsuzluktan ziyade cari sorunların çözümünde aktif bir rol alması gerektiğini belirterek o günlerde geçer akçe olan toplumsal sorunları siyasetçilere havale eden *soğuk bürokratik aygıtı* şiddetle eleştirmişlerdir (Stephenson, 2004: 271-272). Bu konferans, sonrasında kitaplar, toplantı ve sempozyumlara, disiplinin öncülerinden politika yapım süreçlerine varıncaya kadar muazzam aksisedalarla karşılanmış ve disiplinin hem kendini sorunsallaştırması hem de siyasal-toplumsal yaşamın sevk ve idaresinde karşılaştığı krizi tanımlayıp aşmaya yönelik hamlelerde bulunmasında önemli bir tetikleyici işlevi görmüştür.

Mezkur tetikleme tezahürü olarak ortaya çıkan ve yeni tarihsel dönemde kamu yönetimi disiplininin bilhassa ABD menşeli teori ve pratisyenlerinin giderek uygulamaya angaje ve ekonomiyi önceleyen yönetim reformu girişimlerine odaklanan yönelimine soğuk ve herhangi bir kolektif kimliği haiz olmasa da bu türden girişimlere mesafelilik bazında ortak yöne bakan Virginia Eyalet Üniversitesi'nden bir grup araştırmacıdan müteşekkil *PAT-Net* (Public Administration Theory Network) adlı oluşum, 1982'de kaleme alınan ve *Blacksburg Manifestosu* adıyla anılan metni 1983'te *ASPA*'nın (American Society for Public Administration) yıllık toplantısında sunması sonrası, 1988'de ilk kez gerçekleştirip geleneksel hale gelen konferansla kamu yönetiminde postmodern tavır alışlara ilişkin, *kamu çıkarı* temelli açıkça normatif nitelikli bir yaklaşımla kıymetli ve kayda değer tartışmalar yürütmüştür (Evans, Wamsley, 1998: 200-201). Bir diğer deyişle kamusal işlerin, muhtevastaki aşkın normatif ilkeyi tehlikeye sokacak çapta teknik birtakım gerekliliklerin ifasına indirgenmesine şerh koyma gayretindeki *Blacksburg Manifestosu*, kamu yöneticisini buradaki aşkın ulviyeti gündelik gerekliliklere kurban etmemesi gereken bir idealizmle yükümlü kılmış, görevlerini icra ederken kolay ve kestirme çözümlere gönül indirmeden çözüm arayışında olması, kimi sorunların piyasa şartları yoluyla kimilerinin devlet müdahalesiyle çözülebileceğinin tespitinde mahir olması, siyasetin ve seçilmişlerin popüler ideolojik duyarlılıklarının farkında olsa bile toplumsal

sorunların çözümünde bunlardan ibaret olmayan sağlam analiz ve uygulanabilir seçenekler üretmesi gerektiğini salık vermiştir (Wamsley, et al., 1984: 16).

Bu süreçte bir başka etkili isim olan Gareth Morgan, 1986 tarihli *Örgüt İmgeleri* (Images of Organization) başlıklı eseriyle, örgüte belli faaliyetlerin kategorize edilip kolay organize edildiği bir araçsal gerçeklik olarak bakmaktansa, farklı metaforlar ve anıştırmalar vasıtasıyla bakmayı salık vermiş ve böylelikle meta-teorik çapta hayli ciddi bir atılıma imza atmıştır (2006: 4). Önceki çalışmalara nazarla yaratıcılığın desteklenip harlanmasını ve örgüt eksenliliğinden ziyade şahsi tahayyül zaviyesinden onlara ilişkin farklı kavrayışlar ortaya konulması gerektiğini ifade eden Morgan, bu tavrıyla teşekküllü bir temelcilik karşıtlığı örneği teşkil etmiş ve bu minvalde disipline mündemiç *realist* sosyal bilim paradigmasını bir kenara koyarak *temelcilik karşıtlığı* ekseninde yol alınmasına gönül vermiş meslek erbablarına önemli bir teorik gıda temin etmiştir (Okçu, 2003: 103).

Postmodernizmin teorik mühimmatından istifade ederek kamu yönetimine dair çıkarımlarda bulunan bir diğer çalışma ise Gary Marshall ve Orion White'ın kamu yönetimindeki genel piyasacı eğilimleri kamu yararı ve anayasal haklar çerçevesinde şerh eden *Blacksburg Manifestosunu* yapı sökücü bir tarzda eleştirdikleri öncü makaleleridir. Cari piyasacı duyarlılıklara yönelik bir tepki mahiyetinde olduğu düşünülen ve esasen postmodern bir çağda modern duyarlılıkla kaleme alınmış olan Manifesto, her ne kadar hukuki pozitivizme nazarla dilin yorumsamacı kullanımını takdire şayan görse de yer yer Sokratik yer yer Habermasçı bir ideal konuşma durumu ve bu yolla ulaşılabilecek bir tür ortak dil varsayımına yaslanması (Marshall, White, 1990: 62-67), yapı sökücü perspektiften incelendiğinde ileri sürülen bazı mefhum ve tabirleri karşıtlarıyla beraber aynı bağlamda birbirlerinin meşrulaştırıcısı olarak kullanması ve misal piyasaya karşı kurumsallığı tercih ederken bunu yeniden piyasa göndermeli bir biçimde izah ve teşrih etme gayretinde olması bakımından Marshall ve White nezdinde yüksek modernizm temelli bir başka büyük anlatı namzedi olarak eleştirilir (1990: 71-74).

Olguların belli bir bilim adamları cemaatinin mutabık olduğu düzgün artiküle edilmiş mefhumların ötesinde bir manaya gelmediğini, teorilerin hadiseleri tasvir savını haiz bir tür dilsel önermeler ağı ve birtakım tümevarımcı, tündengelimci yahut döngüsel mantıki ilişkilerle yek diğerine rabıtalı mefhumlar bütünü olduğunu ifade eden Jay D. White, buna mukabil Lyotard'ın burada uzlaşmaz farklılıkların zuhur edeceği ön kabulüne iştirak etmeyerek, araştırmacıyı kendini yazar yerine koyma sorumluluğuyla hareket etmesi gereken bir yorumculukla mükellef kılmıştır (1992: 80-83). Bunlara ilaveten White, postmodernizmi bilime ilişkin kuşkuyla mündemiç addederek modern nitelikli bir *meta-teorik hikaye* olarak bilimin herhangi bir imtiyazla taltif edilmemesi gerektiğini belirtmiş ve bu anlamda her türden bilimsel sıfatlı araştırma ve müdahalenin herhangi bir öykü ya da anlatı olarak bilimsel sıfatlı olmadığı iddia edilenlerle aynı kalibrede olduğunu teslim ederek her ikisinin de salt yorum ile eleştiri gayesiyle değerlendirilmesini salık vermesinin yanı sıra bilimsel haleden yoksun görülen edebi nitelikli sosyo-kültürel birikimin de idare konulu araştırma ve pratikleri izah ve bilgilendirme yetisine fazlasıyla sahip olduğunu iddia etmiştir (1992: 86).

Kamu yönetiminde *dilsel dönüşün* (linguistic turn) dikkate değer temsilcileri Orion White ve Cynthia McSwain de Amerikan kamu yönetiminin başat probleminin büyük harfle yazılan bir *Hakikat* anlayışı tesis etmek olduğu, bunun da toplumsal sorunların tespiti ve çözümünün ancak belli bir uzmanlıkla mümkün olduğu inancını pekiştirdiği, bunun da karşılıklılığın olmadığı antidemokratik bir kamu sahasına yol açtığı görüşündelerdir (1993: 22). Tam da burada White ve McSwain, kamu yönetiminde belirli bir yaklaşımın hakikat koduyla diğer bütün yaklaşımlara tasallutundan kaynaklanan anti-demokratik temayülleri engellemeyi mümkün kıldığı, öznellik nesnellik ikiliğinin ötesinde bürokrasinin demokratik sürece müdahalesini onu cemaat lehine lağvederek aşmaya dönük birtakım pratikleri ihtiva ettiği ve *sözmerkezciliğin* (logocentrism) ürettiği kendinden menkul değerlerden çok -esas itibarıyla kamu yönetiminin cevherini teşkil eden- insanların kalplerinin beraber atması sayesinde bir arada durdukları bir cemaati tesis etmelerine yardım etmenin bir yordamına denk düştüğü iddiasıyla Derridacı yapısökümü metodolojik bir kavramsal çerçeve olarak önermektedirler (1993: 35).

Demokrasinin Batılı formlarının ne temsili ne de demokratik olmaktan çıktığı ve artık işlerliğini kaybettiği temel iddiasına dayanan Charles J. Fox ve Hugh T. Miller, 1995 tarihli *Postmodern Kamu Yönetimi* (Postmodern Public Administration) başlıklı (2007'de düzenlenmiş yeni baskısı yapılan) kitaplarında, bu *döngüsel klasik demokrasi modelinin* (loop model of democracy), ne istediğini bilen bir halk, alternatif vaatlerde bulunan yarışmacı adaylar, bunlardan kendine en uygun olanı seçen bir kitle, seçilenlerin kamu tercihinine bağlı yasal faaliyeti, halkın mezkur faaliyetleri dikkatle izlediği ve denetlediği varsayımı ve memnun olup olmamasına bağlı olarak özgürce seçme ya da yerine başkasını getirmesi eksenli altı temel varsayıma yaslandığını dile getirmişlerdir (Miller, Fox, 2007: 4-5). Böylelikle bu model, kamu yönetiminde de siyaset-yönetim ayrımı ve tarafsızlık biçimde tezahür etmiş, sorumlu mukteditler olarak siyasetçilerin tevdi ettiği kamu yararını haiz görev sorumlulukları adeta bir makine işlerliğinde bir dişli parçasıymışçasına icra eden *kamu aygıtı heyulasına* da can suyu vermiştir.

İçinde bulunduğumuz şu postmodern anın bu döngüsel demokrasi modelini ciddi sıkıntılara gark ettiği, siyasetin hali hazırda sembolik düzeyde cereyan eden bir beşeri etkinlik olduğunu savunan Fox ve Miller'a göre, kitle iletişim araçlarının harlamasıyla gerçekliğin bir tür *aşırı gerçekliğe* dönüştüğü ve menşeiyle bağının giderek gevşediği ve böylelikle siyasetin de belli figürler ve bu figürlerin muhayyel ifadeleri eksenli icra edildiği bir postmodern siyasal arena ortaya çıkmış, toplum bir tür *yeni-kabilesele* (neo-tribal) parçalanmaya maruz kalmıştır (2007: 55-70). Bir başka deyişle Fox ve Miller, kendilik bilincini haiz aydınlanmış bireyin gerileyen bir benliğe dönüştüğü günümüz toplumlarında postmodern koşullara denk düşen eğilimler tespit etmiş ve böylelikle esas itibarıyla tüketimlerinin tesadüfen bir araya getirdiği münferit bireyler dizisine indirgenmiş cari toplumların, müdavimlerinin birliktelik alanına müdahaleden çok müşahit olarak temayüz etmesi nedeniyle siyasal maharetler geliştirmekten aciz olduklarını ifade etmişlerdir (2007: 79-80).

Bu anlamda Jürgen Habermas'ın nihai uyum talebi ve hülyasını şerh etseler de ondan mülhem bir modernist damar da barından tavırlarıyla, postmodern şartların sonuçlarının bir kısmının tafsilatlı bir eleştirisini yapan

Fox ve Miller, sahih bir söyleme iştirakin, güven yaratma saikiyle kişinin kendini samimiyetle sürece dahil olmak zorunda hissetmesi ve toplumsal vakalara ilişkin eldeki bir problemi çözme yönelimi yaratma maksadıyla içinde olmak istemesi anlamına gelen söylemsel pratikler için kimi garantiler gerektirdiğini belirtmişlerdir (2007: 106-122). Ayrıca yazarlar bu vasıtaıyla, toplum mensuplarının, angajman yaratma, eşzamanlı dinleme kabiliyeti ortaya koyma ve sürecin ilerleyeceği hissi yaratmaya dönük ciddi katkılar verme gibi normatif nitelikli taleplere özel bir dikkat göstermesi gerektiğini salık vermişler ve postmodern şartlar altında bile, demokratik bir yönetim sistemini sürdürme ile kamusal işlere doğrudan vatandaş katılımının gereken düzeyde olma ihtimali hususunda da ümitli olmak gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Miller, Fox, 2007: 128-137).

Buradaki yaklaşımlarını Habermas esinli *özgün ve otantik bir söylem* mefhumu üzerinden geliştirerek kamusal nitelikli meselelerin çözümünü bu gibi sahih, bozulmamış, belli yönlendirmelerle saflığını yitirmemiş bir müzakere sahasının tesisi çabasıyla taçlandıran Fox ve Miller, bu otantik sahanın tesisini, güveni mümkün kılacak samimiyet, cari problemler odaklı amaçlılık/niyet, etkin bir kanaat katkısı ve dinleme için teyakkuz hali ve nihayet sürecin ilerlemesi maksadıyla özsel katkılarda bulunmak şeklinde ifade ettikleri dört temel şarta bağlamışlardır (Şener, Özcan, 2015: 33). Yukarıda da belirtildiği gibi Habermas'ın belli bir oydaşmayla kayıtladığı kamusal alan tasavvuruna itibar etmeyen Fox ve Miller, oydaşmayla sonuçlansın ya da sonuçlanmasın mühim olanın sürecin kendisi olduğunu belirtmiş, anlık, ucu açık ve öznel arası olan söylemin kendinden neşet edecek bir mutabakat da içinde olmak üzere bütün ifadelerin şüpheyile değerlendirilmesi gerektiğini salık vermişlerdir (Şener, 2007: 44).

Sözün özü Fox ve Miller müthiş bir parçalanma, münferitleşme, ölçüye gelmezlik ya da direnme, bölgeselciliğe ya da zenofobik bir yerelciliğe hapsolma ve kapsayıcı bir teorik-pratik anlama çabasının küçümsenmesi gibi gelişmelerde temayüz ettiğini iddia ettikleri postmodern dönemde, klasik demokrasi modelinin öngördüğünün aksine halkın dilek, arzu ve taleplerinin yeni medya aracılığıyla alabildiğine manipülasyona açık hale geldiğini; imajların hakikatin kendisini ifade eder hale gelmesi anlamında zâhirin bâtna galebe çaldığını; kitlenin seçmen davranışının seçmemek ya da seçse bile bütüncül bir rasyonel değerlendirmeden ziyade tek bir mesele ekseninde karar vermek yönünde olduğunu; toplumsal talep ve gereksinimler yerine kimi özel çıkar çevreleri ve kamuoyu oluşturunucularının tercihlerinin hayata geçirildiğini; seçen ve seçilen arasındaki yarığın seçim yapsa bile yek diğerini hiç tanımayacak çapta açıldığını ve bu nedenle siyaset erbaplarının herhangi bir başarı ölçütünden bağımsız biçimde tekrar tekrar seçilebildiğini tespit etmişlerdir (2007: 7-8). Bir başka deyişle Fox ve Miller, oydaşmanın ya taammüden ya da stratejik bir görmezden gelişle ortaya çıktığını ve kamusal söylemde hegemonik bir nihai kararın olmadığını, onun yerine birçok kulak vermeye şayan sesler ve tavırlar olduğunu belirterek postmodern kamu yönetiminin söylem odaklı mecrasında teşekküllü bir analiz ortaya koymuşlardır.

Çalışmalarında postmodern örüntülerin mütekamil bir biçimde tecessüm ettiği bir diğer önemli isim olan David J. Farmer -salt kamu yönetimi

formasyonundan ziyade ekonomi ve felsefe doktorası tahsil etmiş olması ve kamu kurumlarında yönetici olarak akademisyenliğin yanı sıra pratisyen olarak da bulunması nedeniyle- Fox ve Miller'inkine nazarla hem hacim hem de entelektüel derinlik bakımından daha cüsseli olan *Kamu Yönetiminin Dili* (Language of Public Administration) üst başlıklı kitabında, temel olarak kamu yönetiminde şümulü bir değişim ve dönüşüm hedeflemiş ve Fox ve Miller'ın lineer inceleme metodundan farklı olarak, postmodernizmi birçok farklı veçhesiyle ele almıştır (Okçu, 2003: 110). Bu külli değişimin kamu yönetiminin bir dil biçiminde telakki edilmesiyle mümkün olacağını ifade eden Farmer, kamu yönetiminin kurumsal, sınıfsal ve dahi herhangi bir fiziksel unsurundan ziyade bizzat kamu yönetimi teorisinin kendisini sorunsallaştırmıştır. Kamu yönetimi teorisini Derrida'nın "Metnin dışında hiçbir şey yoktur" şiarının ışığında bir metin gibi düşünen Farmer, kendi tarihselliği içinde sürekli dönüşmekte olan bu metnin, bir zaman kamusal faaliyetleri yönetsel verimlilik ekseninde değerlendiren Taylor tarafından, bir zaman da aynı faaliyetleri eşitlik ve temsilde adalet parametreleri üzerinden hesaba çeken *Yeni Kamu Yönetimi* akımı tarafından domine edildiğini ve bunu değiştirmenin yolunun da tıpkı bu örneklerde olduğu gibi kamu yönetiminin dilinin değiştirilmesinden geçtiğini vurgulamıştır (1995: 17). Bu noktada dilin dönüştürülmesini disiplinler bilginin yeniden tanzimi olarak tarif eden Farmer, *düşünümsel yorumlama sanatı* (the art of reflexive interpretation) olarak adlandırdığı yaklaşımında, düşünümSELLikten bahsederken dile mündemiç keyifli ve özellikle düzenlenmiş bir müzakere hali ve periyodunu kast ettiğini belirtmiştir (1995: 12).

Bu minvalde bir postmodern soruşturmanın, 1) düşünce ve algı arasında ve izlenimlerimizi düşünceye aktarmak için nazır duran *imgelem*, 2) bürokrasinin başat pozisyonunu çözündürmede temel önemi haiz bir metot olarak *yapıbozum*, 3) bir yönüyle bilgi ve düşüncede yaşanan entropiyi ifade eden yersiz-yurtsuzlaşma ve 4) kamu yönetiminde her mecrasında çoğullaşmanın aşırı boyutlara ulaşması ve verimliliğe meftun sıradan bürokratik yaklaşımı terazileyecek bir etik duruş anlamına gelen *farklılık* adlı dört analitik öğeyi içermesi gerektiğini vurgulayan Farmer, buradan postmodernizmin kamu yönetimi nezdindeki en veciz mefhumu *anti-yönetim* (anti-administration) varmayı amaçlamıştır. "Açıklık, çeşitlilik ve farklılık, üst anlatıların inkarı, yerleşik adalet kurum ve pratiklerine itiraz ve anti-faşizm" gibi terimlerde cisimleşen *anti-yönetim* mefhumuyla Farmer, Foucault'ya selam çakar bir biçimde, kamu yöneticilerinin içlerindeki faşizmle yüzleşmeleri ve tek boyutlu rasyonel düşüncenin asla husula gelmeyecek bir boş vaadi olan "tek gerçeklik anlayışından vazgeçerek, paradokslarla ve çelişkilerle yaşamaya (ve iş görmeye)" zorunlu olarak hazır olmaları gerektiğini ifade etmiştir (Okçu, 2003: 111).

Açıktan açığa postmodernizmin mazlumlar lehine bir özgürleşme imkanına cevaz verebileceğini ifade etse bile bu tipte bir normatif iddianın da üzerinde, daha çok radikal çoğulculuğu önemsemekle meşgul olan Farmer, *anti-yönetim* yaklaşımının, kamu yönetimi düşünce ve eyleminde radikal bir açıklık sergileyerek yalnızca ana akım fikir ve özneleri değil aynı zamanda dışlanan ya da taammüden görmezden gelinen -mekanik ve tekil bir anlam açısından ziyade çoğul anlam ağlarına teşne- fikir ve -maddi olanaklardan yoksun olan ve bu nedenle müşteri olarak bile değer görmeyen, toplumsal yaşamın yerleşik

hiyerarşik sosyo-ekonomik ağında dezavantajlı konumları nedeniyle gadre uğrayan azınlıklar, kadınlar, sıradan vatandaşlar ve çalışanlardan müteşekkil-özneleri de bünyesine dahil etmeye çalıştığını vurgulamıştır (1995: 84-85). *Anti-Yönetim* yaklaşımının normatif anlamı haiz biçimde muazzam bir kakofoninin içinde her sesin kendi tekilliğini gözeterek onlara radikal bir biçimde kulak vermeyi mümkün kılması bakımından özgürleştirici bir mayaya sahip olduğunu belirten Farmer, bir diğer yandan bu yaklaşımın, idari bürokratik aygıtı mündemiç olduğu varsayılan kendinden menkul bir akılcılığın konforlu iktidarını reddetmek ve böylelikle marjinelleş(tiril)miş seslere bir serbestlik sahası yaratmak anlamına geldiğini ifade etmiştir (1998a: 2-5).

Postmodern kamu yönetimi anlayışını bariz bir biçimde *radikal özgürleşmeci etik* çerçevesinde temellendiren Farmer, buradan ulaşılacak bir hedeften ziyade bizzat özgürleşmenin kendisini kutsayan tavrıyla dört başı mamur bir postmodernist yönelim içinde olduğu gibi, yine insanın bilme kapasitesinin kısıtlılığı nedeniyle aşkın bilgiye ulaşamayacağını ve bu minvalde herkesin her şeyi dillendirebildiği, baskılanmışların da ses verebildiği bir kamu sahası tesisi için kralın kellesinin uçurulması gerektiğini vurgulamış ve bunun da ancak “bürokrasinin spesifik denetim fonksiyonu ile verimlilik anlayışında simgeleşen iktidar, hiyerarşi ve hakikat üçgeninin eleştirisi ile mümkün” olabileceğine dikkat çekmiştir (Şener, Özcan, 2015: 37-38). Bir başka yerde *ironinin* postmodern felsefe nezdinde önemli bir epistemolojik gereç olsa da bu silahın insanlar için hayatı yaşanılır kılan küçük harfle yazılan gerçekler aleyhine kullanılmasına karşı müteyakkız olan Farmer, yine de postmodernizmin bu gereçleri sayesinde büyük harfle yazılan *Hakikatin* (Truth) bütünlüğü ve eksiksizliğine dair hasıl olan tereddüdü kıymetli bulmuş ve yapıçözüme uğratılmamış kategorilerin olguları tam anlamıyla yakalamamıza imkan vermediğini belirterek yorumdan bağımsız gibi görünen *Hakikatlerin* yapıçözüme tabi tutulması sonucu onların cari dilin ürettiği zımni varsayımlar ve dikotomilerle malul olduklarını göstermenin mümkün hale geldiğini savunmuştur (1998b: 42-43).

Özetle eleştirel ve söylemsel analiz temelli yaklaşımın mümeyyiz ve fâdıl bir örneği olarak kendi üzerine düşünmesinin yanı sıra neyi nasıl gördüğümüz ve anladığımızın farklı merceklerle değişime uğradığının farkındalığı ile temelde başka türlü birtakım görme ve anlama imkanlarıyla meşgul olan Farmer, kamu yönetiminin klasik görevleri planlama, organizasyon, istihdam, yönlendirme, koordinasyon, raporlama ve bütçelemenin yanı sıra bunları postmodern ve postyapısalcı felsefenin sağladığı çoğul bakış açısının katkısıyla her birini bu farklı anlam ağlarıyla tek tek etkileşime sokarak yeniden değerlendirmiş, kamu yönetimini cari dar anlayışından çıkarmaya gayret göstermiştir (1995: 11-13). Bir başka deyişle insanların dünyaya ve toplumsal yaşama iştirakinin sadece soğuk birtakım akılcı hesaplar vasıtasıyla değil, aynı zamanda -kamu yönetimine ve toplumsal yaşama müştereken etki eden ve şekillendiren- bireysel ve toplumsal bilinç ve bilinçsizlik gibi temel ve dinamik nitelikli birtakım hesaba gelmez insanlık hallerinden de neşet ettiğini ifade eden Farmer (1995: 13-14), disiplinin pratiklerine değil doğrudan teorik temel ve teamüllerine yönelik tahripkâr ve mütecaviz tavrıyla sivrilmiş; bir tür *epistemolojik çoğulculuğun* (episdemic pluralism) (Marshall, 2011: 640) sesi olmuştur.

D. Postmodern Kamu Yönetimine Yönelik Eleştiri ve Şerhler

Postmodernizmin ve kamu yönetimi özelindeki yansımalarının eleştiriden vareste olmadığı ortadadır zira postmodernistlerin diğer bütün bilme türlerine reva gördükleri epistemolojik şiddetin kendilerini etkilemeyeceğini beklmeleri söz konusu değildir. Modernitenin ayrıcalıklı addettiği bilimin herhangi bir bilgi formuyla aynı kalibrede ve temel bir açıklayıcılıktan yoksun oluşunun, herhangi bir türden normatif iddianın temellendirilebileceği zemini de yok ettiğini iddia eden modernistler, bu tehlikenin postmodernizmin (özünde belli bir normativiteden beslendiğini iddia ettikleri) daha katılımcı, daha demokratik vb. gibi birçok ifadesi için de geçerli olduğunu zira ortada zemin namına hiçbir şeyin kalmadığını belirtmektedir.

Birtakım yorumcular, modern/postmodern ayrımının (sentetik bir ayrım olarak) analitik analiz bakımından kullanışlı olabileceği fakat aynı zamanda postmodernizm ve modernizm arasında öyle kolaylıkla ayrılacak bir süreksizlik ilişkisinden ziyade ileri modernizm şeklinde ifade edilebilecek bir devamlılık olduğunun bile iddia edilebileceği kanaatindedir. Bu ayrım eğer gerçek değil de sentetik bir kategorik ayrıma tekabül ediyorsa belli bir sınır ve meşrulaştırma işlevini de teşkil etmiş olabilir. Bir diğer yandan postmodernizmin öngördüğü *farksızlaşma* ve *uzmansızlaşma* gibi mefhumların her yerde aynı çapta vücut bulmadığı, modern paradigmanın unsurlarının hala belli oranda varlığını sürdürdüğünü iddia etmek de mümkündür. Postmodernizmi her şeyi bünyesinde barındıran ideolojik bir bulamaçtan ibaret sayan yaklaşımlar, her şey olmanın tersinden hiçbir şey olmama riskini de göze almayı gerektirdiğini, mezkûr temel teori yoksunluğunun tutarsız ve uygulanmaya imkân vermeyen bir fantezi yarattığını dillendirmektedirler (Ateş, 2008: 406-407).

Postmodernist tahayyülde, sonsuzcasına parçalanmış toplumsal yaşamın, çok parçalı ve kimlikli yapısının bütün gruplara açıklığının (insani kapasitelerin ancak bu yolla açığa çıkabileceği varsayımıyla) herkesi her şeyle ilgilenmekle mükellef kıldığı, bunun da kimin yöneteceğine dair doğal bir belirsizlik yarattığı ve mezkûr kimliklerden herhangi birinin ne sebeple egemen olmaktan imtina edeceğinin makul bir açıklamasının olmadığı itirazı da oldukça ikna edici bir itiraz gibi görünmektedir (Ergun, 1997: 13). Öte yandan postmodernizm esas itibarıyla Batı modernleşmesinin temel mefhum ve kurumlarının eleştirisi temelinde şekillendiğinden, bu durumuyla Batı kolonyal tarihinin yeni bir evresine tekabül ettiği savunulabileceği gibi hali hazırda Batı geleneğinin bir parçası olarak Batı dışı unsurlardan beslenmeye açık olmayışı sebebiyle de Batı modernliğinin sınırlarının tedricen genişlemesine hizmet eden yeni bir icat olarak da telakki edilebilir. Bir başka açıdan David Harvey gibi marksist yorumcular da postmodernizmin (zaman mekan algımızdaki köklü değişimlerden kaynaklı birtakım kültürel değişimler, sermaye birikim rejiminde esnekleşme ve kapitalizmin örgütlenişindeki zaman-mekan sıkışmasının yeni bir yönelimin zorlanması gibi maddi kanıtlara karşın) post-endüstriyel ya da post-kapitalist bir dönüşümün emaresi gibi değil de yüzeyde cereyan eden bir dizi ufak tefek değişikliklerin adlandırılması biçiminde yorumlanması gerektiği kanaatindedir (Harvey, 1997: 7).

Son olarak küresel kapitalizmin dünya çapında iktidar yapılarını gölgeleyen, neo-liberal küreselleşmeyi “öznesiz bir süreç ve zorunlu bir tarihsel

aşama” olarak telakki eden ideolojik diliyle postmodernizmin görelilik temelli *kısmilik*, *çoğulculuk*, *tikellik* ve *belirsizlik* gibi mefhumlara yaslanan sembol, değer ve sanal gerçeklikleri harlayan dilindeki örtüşme, onun cari siyasal arenanın meşrulaştırmasına hizmet ettiğine dönük eleştirilere de kapı aralamaktadır (Özalp, 2010: 165). Ayrıca postmodernizmin taşeronlaştırmaya dayalı personel rejimine, çözündürülmüş mikro örgütsel yapılara ve otonom bireylerin özel çıkarlarının toplamına tekabül eden çok parçalı toplum tasavvurunun, kapitalizmin iktidarına yönelik topyekûn bir karşı koyuşu da engellemek ekseninde düşünülen bir neo-liberal ideolojik tasarım olduğu da bir diğer güçlü itiraz olarak dillendirilmektedir.

IV. Sonuç

Sonuç olarak kamu yönetimi disiplininin disiplinlerarasılıktan nasiplenmemiş oluşunun yarattığı kapalı devreliliğin, disiplinin kendine dönük bir eleştirel mesaide bulunmasını ketlemesi ve bu türden bir alışkanlığın gelişmesini de engellemesinin doğal bir sonucu olarak zuhur eden postmodernist itirazlar, disiplinin yaşadığı krizin aşılp yeniden tahkimatı yönünde önemli birer teorik-pratik müstemilat biçiminde değerlendirilebilir. Modernizmin teorik tutuculuğunun, ancak dünyanın tüm bilme biçimlerinin teklifsizce kapsanmasıyla aşılabileceğini öne süren postmodernizm, buradan hareketle hasıl olacak toplumsal yaşamın da o yönde sevk ve idare edilmesi gerekliliğine dikkat çekerek eski kavramsal çerçevelerin bu gerekliliğe cevap vermekten uzak olduğunu iddia etmektedir.

Öte yandan postmodernizm, doğa bilimlerinin konvansiyonlarını kendine şiar edinmiş sosyal bilimlerin ve buradan temellenen sosyal hayatı sevk ve idare etmeye dönük kaidelerin, topluma ve doğaya dair kendi kendini olumlayan birtakım ön kabullere dayandığı ve bunların karşısında, mevcut haldeki toplumsal hayatın fragmanter ve çokkimlikli karakterini gözetken, esnek, çoğulculuk ve görelilik eksenli bir toplumsallık tasavvurunun inşa edilmesi gerektiği kanaatindedir. Mezkûr tasavvurun idare katındaki numunesi olarak kuvvet ve yetkilerin pay edildiği, merkezsiz hale getirildiği, katılım ve temsil adaletini sağlamış küçük birimleri önemseyen postmodern kamu yönetimi anlayışı, bu şekilde modern yaklaşımın sebep olduğu mekân ve zaman bazı daralmanın da bertaraf edileceği düşüncesindedir.

Belirli bir tarihsel kesit olmasına mukabil teşekküllü bir teorik birikim ve felsefi yekûna da tekabül eden postmodernizm ve onun kamu idare alanındaki tezahürlerinin, söylem kuramları ve dilin sosyal hayatı kurmadaki katkısına dikkat çekmesiyle modernizmin *objektif*, *deterministik* ve *hiyerarşik* kamu sahası modellemesinin gözden düşmesine yol açtığını ve *verimlilik*, *araçsal rasyonalite* ve *ölçülebilirlik* türünden başka modern parametrelerin de sürekli surette eleştirel bir yeniden değerlendirilmesini amaç edindiğini savunmak mümkündür. Hülasa bütün bu epistemolojik ve ontolojik taarruzun yarattığı toz bulutunda toplumsal hayatı yeniden totalize etme gayretinde olan yaklaşımlar da yaşama şansı bulsa bile, bir diğer yandan postmodernizmin yarattığı kavramsal parçalanmanın, toplumsal yaşamın radikal-politik bir özgürleşme etiği ekseninde yeniden tesis edilmesinin kanallarını da açtığı söylenebilir.

Kaynakça

- Ateş, H. (2008). "Postmodern Toplum, Devlet ve Kamu Yönetimi". A. Balcı vd. (Ed.), *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin Yayınları, 387-414.
- Ateş, H. (2004). "Modernlik ile Postmodernlik Arasında Kamu Yönetimi". G. Erdumlu (Ed.), *Modernlik ve Modernleşme Sürecinde Türkiye*. Ankara: Babil Yayıncılık, 61-110.
- Aydın, A. H. (2001). "Postmodern Örgüt Teorisi", *Liberal Düşünce*, 6(23), 196-206.
- Ayman-Güler, B. (2003). "Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye", *Praksis*, 9, 93-116.
- Bayırbağ, M. K., Göksel, A. (2015). "Kamu Yönetimi". G. Atılğan, E. A. Aytekin (Haz.), *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Yordam Kitap, 153-169.
- Berman, M. (2013). *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*. (Çev. Ü. Altuğ, B. Peker). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Berman, M. (1992). "Modernlik: Dün, Bugün ve Yarın". (Çev. Ü. Altuğ). *Birikim*, 34, 54-56.
- Best, S., Kellner, D. (1998). *Postmodern Teori*. (Çev. M. Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ergun, T. (1997). "Postmodernizm ve Kamu Yönetimi". *Amme İdaresi Dergisi*, 30(4), 3-15.
- Evans, K. G., Wamsley, G. L. (1998). "Blacksburg Manifesto". J. M. Shafritz (Ed.), *International Encyclopaedia of Public Policy and Administration: A-C Volume 1*. Boulder, Colorado: Westview Press, 200-202.
- Farmer, D. J. (1995). *The Language of Public Administration: Bureaucracy, Modernity, and Postmodernity*. Tuscaloosa: University of Alabama Press.
- Farmer, D. J. (1998a). "Introduction: Listening to Other Voices". D. J. Farmer (Ed.), *Papers on the Art of Anti-Administration*. Burke, VA: Chatelaine Press, 1-10.
- Farmer, D. J. (1998b). "Public Administration Discourse as Play with a Purpose". D. J. Farmer (Ed.), *Papers on the Art of Anti-Administration*. Burke, VA: Chatelaine Press, 37-56.
- Featherstone, M. (1996). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*. (Çev. M. Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güzelsarı, S. (2004). "Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları". *GETA Tartışma Metinleri*, 66, 1-25.
- Habermas, J. (1994). "Modernlik: Tamamlanmamış Proje". (Çev. G. Naliş). N. Zeka (Der.), *Postmodernizm*. İstanbul: Kıyı Yayınları, 31-44.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin Durumu*. (Çev. S. Savran). İstanbul: Metis Yayınları.
- Jeanniere, A. (1994). "Modernite Nedir?". (Çev. N. Tural-Küçük). M. Küçük (Der.), *Modernite Versus Postmodernite*. Ankara: Vadi Yayınları, 15-25.
- Kaya-Bengshir, T. (1996). *Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim*, Ankara: TODAİE.

- Keskin, F. (2011). "Michel Foucault". M. Foucault, *Entelektüelin Siyasi İşlevi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 7-12.
- Lyotard, J-F. (2013). *Postmodern Durum*. (Çev. İ. Birkan). Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Marshall, G. (2011). "Book Review: David John Farmer, Public Administration in Perspective: Theory and Practice Through Multiple Lenses". *Administrative Theory & Praxis*, 31(4), 640-648.
- Marshall, G., White, O. (1990). "The Blacksbury Manifesto and the Postmodern Debate: Public Administration in a Time Without a Name". *American Review of Public Administration*, 20(2), 61-76.
- Megill, A. (2012). *Aşırılığın Peygamberleri*. (Çev. T. Birkan). İstanbul: Say Yayınları.
- Miller, H. T., Fox, C. J. (2007). *Postmodern Public Administration [Revised Edition]*. New York: M. E. Sharp Inc.
- Moles, A. (2012). *Belirsiz Bilimleri*. (Çev. N. Bilgin). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Morgan, G. (2006). *Images of Organization [Updated Edition of the International Bestseller]*. California: Sage Publications.
- Okçu, M. (2003). "Postmodernizm ve Kamu Yönetimi". M. Acar, H. Özgür (Der.), *Çağdaş Kamu Yönetimi I*. Ankara: Nobel Yayın, 96-123.
- Osborne, D. (1993). "Reinventing Government". *Public Productivity & Management Review*, 16(4), 349-356. <http://www.jstor.org/stable/3381012> (10.11.2019).
- Ömürgönülşen, U. (2003). "Kamu Sektörünün Yönetimi Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Kamu İşletmeciliği". M. Acar, H. Özgür (Der.), *Çağdaş Kamu Yönetimi I*. Ankara: Nobel Yayın, 3-43.
- Özalp, A. (2010). "Küreselleşme, Postmodern Görelilik ve Kamu Yönetimi". A. H. Aydın vd. (Ed.), *VIII. Kamu Yönetimi Forumu: Kamu Yönetimi ve Hizmeti*. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Yayını, 153-167.
- Özer, B., Baştan, S. (2012). "Modernite ve Postmodernite Süreçlerinde Kamu Yönetimi, Siyasa Yapım Sürecinin İletişimsel Motifleri ve Demokratikleşme Üzerine Kuramsal Bir Tartışma". *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 39-52.
- Rosenau, P-M. (1998). *Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri*. (Çev. T. Birkan). Ankara: Ark Yayınları.
- Stephenson, T. (2004). "Minnowsbrook Conference". D. Schultz (Ed.), *Encyclopedia of Public Administration and Public Policy*. New York: Facts on File, 271-272.
- Şener, H. E. (2007). "Kamu Yönetiminde Postmodernizm". Ş. Aksoy, Y. Üstüner (Der.), *Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar*. Ankara: Nobel Yayın, 31-47.
- Şener, H. E., Özcan, K. (2015). "Postyapısalcılıktan Postmodernizme: Kamu Yönetiminde Yeni Perspektifler". Ö. Köseoğlu, M. Z. Sobacı (Ed.), *Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları*. Bursa: Dora Yayın, 11-45.
- Üstüner, Y. (2000). "Kamu Yönetimi Kuramı ve Kamu İşletmeciliği Okulu". *Amme İdaresi Dergisi*, 33(3), 15-31.
- Wamsley, G., Goodsell, C., Rohr, J., White, O., & Wolf, J. (1984). [Blacksburg Manifesto] "The Public Administration and the Governance Process:

- Refocusing the American Dialogue”. *Dialogue*, 6(2), 2-18. www.jstor.org/stable/25610413 (10.11.2019).
- Weber, M. (1998). *Sosyoloji Yazıları*. (Çev. T. Parla). İstanbul: İletişim Yayınları.
- White, J. D. (1992). “Taking Language Seriously: Toward A Narrative Theory Knowledge for Administrative Research”. *American Review of Public Administration*, 22(2), 75-88.
- White, O. F., McSwain, C. J. (1993). “The Semiotic Way of Knowing and Public Administration”. *Administrative Theory & Praxis*, 15(1), 18-35.
- Wilson, W. (1887). “The Study of Administration”. *Political Science Quarterly*, 2(2), 197-222. <https://www.jstor.org/stable/2139277> (10.11.2019).
- Yalçın, L. (2010). *Kamu Yönetimi Kuramları: Yöntembilimsel Değerlendirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, M. (2010). “Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 703-719.
- Yılmaz, L. (2010), *Modern Zamanın Tarihi*. (Çev. M. E. Özcan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Zengin, O. (2009). “Günümüz Kamu Yönetiminde Ön Plana Çıkan Yaklaşımlar”. B. Övgün (Ed.), *Kamu Yönetimi: Yapı İşleyiş Reform*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.